

28. novembril 84-ndat sünnipäeva tähistav Otto Männa tegutseb treeningutel ja võistlustel justkui 48-aastane Eeskuju päeval taas esitame SL Õhtulehes 2020 ilmunud juubelihõngulise artikli

---

[Deivil Tserp](#)

28. november 2020

Täna 80. sünnipäeva tähistav endine tippujuja Otto Männa töötab Türil treenerina, nokitseb meeleldi suvemajas ja naudib koos abikaasaga elurõõme. „Ise ma oma vanust ei tunneta, seda tuletatakse meelde,“ lausub ta muheldes.

Virk mees on iga päev ametis. „Päris täiskoormusega ma enam ei tööta,“ räägib enamasti pärast lõunat poole neljast kuni kuueni ujulas tegutsev Otto. „Kahe tüdrukuga käin teisipäeva ja neljapäeva hommikul kell 6.30 harjutamas.“

Need on 2005. aastal sündinud Sandra Täanna ja Mariette Villems, kes kuuluvad Eesti omaealiste paremikku. Sandra võitis augustis noorte pika raja meistrivõistlustel nii 200 meetri kui ka 400 meetri kroolis hõbemedali, Mariette jäi 50 meetri ja 100 meetri rinnuliujumises esimesena poodiumi kõrvale.

Isa langes Uuralite taga

Hea tava kohaselt uuritakse soliidsesse ikka jõudnud inimeselt pikaeealisuse retsepti. „Ma ei teagi, võib-olla on asi geenides,“ vastab Otto. Ja lisab maameheliku otsekoheusega: „Eks mul ole tervisepauke ka olnud. 2011. aastal vedas, et sattusin tarkade arstide hoolde. Mind kimbutas eesnäärmeprobleem. See polnud vähk, aga doktor Ralf Allikvee ütles, et kui kriitiline seisund oleks veel nädal aega pikenenud, siis läinuks neerud tuksi. Möödunud aastal tekkisid südame rütmihäired.“

Otto Männa naudib elurõõme. Foto: Merilin Ulm

Otto mõistis juba pisikese poisina, et elus tuleb kõikvõimalike tagasilöökide kiuste vapralt edasi rühkida. Oma isast saab ta rääkida üksnes lähedaste meenutuste põhjal.

„Mu silmad on teda näinud, kuid olin siis seitsme- või kaheksakuune. Meie perekond elas Tallinnas ja isa mobiliseeriti, kuigi ta arvas, et teda rindele ei saadeta. Isa käis suvel Lasnamäe paemurrus lisa teenimas. Seal said ta silmad plahvatuses kannatada ja nägemine muutus väga viletsaks, mistõttu ta uskuski, et pääseb sõjaväekohustusest. Uuralite taha isa jäigi. Sain alles mitu kümnendit hiljem teada, et ta on sinna maetud.“

Sõjaajast kangastuvad Otto silme ette mitmed seigad. „Esimesed mälestused on 1944. aasta septembrist, kui Eesti korpus läks Saaremaale,“ pajatab ta. „Ema küsis Haapsalu maantee ääres sõduritelt, kas keegi teab midagi isast. Ei tulnud sealt mingisugust vastust. Teine mälestus on samast aastast. Käisin lasteaias, kus ühel päeval räägiti, et selle juhataja põgenes Saksamaale. Silme ees on ka pilt räbaldunud venelaste sissetulekust.“

Suurem osa Otto noorusest möödus Turbas. „Ema elu muutus raskeks, Tallinnas ei olnud tööd,“ selgitab poeg muudatuse tagamaid. „Ta oli enne sõda Turbas töötanud ja otsustas sinna tagasi minna.“

Otto ja ema kolisid ühetoalisse ühisköögiga korterisse, mille tualettruum asus külmas koridoris. Sel ajal oli elu hammasrattaste vahele jäänud perekondi väga palju. „Rääkisime ühel klassikokkutulekul, et meil kasvasid rohkem kui pooled lapsed ilma isata. Aga me ei osanudki midagi tahta. Eks naerdi ja nuteti ikka, kuid ei saa öelda, et meil oli õudsalt raske.“

Sporti hakkas Otto harrastama iseseisvalt. „Turba oli tööstusalev, organiseeritud sporditegevust ei toimunud,“ jutustab ta. „Murdeas ma väga suuri lollusi ei teinud. Mõnikord käisin õunaraksus, põhiline oli sport. Poisid mängisid jalgpalli või ujusid. Turbas olid suured tiigid, kuhu suunati elektriijaama turbiinide jahutusvesi. Suvel tõusis veetemperatuur 35-36 kraadini.“

Samas kohas käisid harjutamas Eesti parimad ujujad, keda kohalikud poisid huviga jälgisid. „1955. aasta augustikuus olid seal Endel Press, Endel Edasi ja Kristjan Arusoo,“ meenutab Otto olulist päeva. „Ju ma jäin Arusoo silma, kui seal ringi jooksin ja kulli mängisin. Ühtäkki kutsuti mind tiigi äärde nende juurde. Arusoo uuris, kas tulen Tallinna.“

28 ujujat kahel rajal

Otto jätkas õpinguid Eesti pealinna 1. keskkoolis ning alustas Dünamos tõsiseid treeninguid. „Elasin tuttavate ja sugulaste juures, pidin kõige eest ise vastutama,“ nendib ta. „Esimene aasta ei õnnestunud hästi, sest mul oli ränk angiin. Järgmisel aastal tekkis hirmus tahtmine.“

Tulevikulootus timmis vormi Aia tänava kitsukeses ja lühikeses ujulas. „Meenutasime Veiko Siimariga sealseid treeninguid,“ märgib ta. „Küsisin, kas tal on meeles, kui palju sportlasi korraga harjutas. Lugesin ükskord ära – kahel rajal oli 28 inimest! Rinnuliujujatest muidugi mööda ei saanud.“

1958. aastal oli Otto juba üsna tugev, ent siis jäi võimetelaegas lõpuni avamata. „Jäin vene keeles suvetööle,“ mainib ta. „Toona oli nii karm seadus, et ei tohtinud Eesti esivõistlustel startida. 1959. aastal lõpetasin keskkooli, treener tõstis kilometraaži ja tekkis korralik tõus.“

Pikkade sammudega arenguredelil liikunud nooruk jätkas haridusteed Tallinna pedagoogilise instituudi kehakultuuriteaduskonnas. Peagi pääses ta Dünamo üleliidulisse koondisse ja nimetati ka NSV Liidu koondise kandidaadiks. „Eesti piiridest sain esimest korda välja veepallurina,“ poeatab Dünamo üleliidulistel noortevõistlustel mänginu.

Venemaal koges Otto, kui lugupeetud sportlane on 1952. aasta olümpial võistelnud ja suurel kodumaal veepallurina säranud Endel Press. „Ma olin koos temaga kuu aega Moskvast Dünamo üleliidulises laagris. Arusoo saatis meid ka enne hommikusööki ujuma, nii et treenisime kolm korda päevas. Vanasse Lužniki ujulasse oli raske sisse saada, aga kui Press kohale ilmus, siis öeldi: palun, minge basseini ja harjutage!“

1961. aastal tiirutas Otto kaks ja pool kuud Venemaal, kus olid suvel paremad treeningtingimused kui kodus. „Püstitasin Harkovis 400 meetri vabaujumises Eesti rekordi ja tulin Lvovis liidu meistrivõistlustel kuuendaks,“ toob ta välja kaks kordaminekut.

Otto sportlaskarjääri säravaimaks aastaks kujunes 1962, kui ta võitis NSV Liidu meistrivõistlustel 1500 meetri vabaujumises pronksmedali. „Sõitsime sinna Eesti Dünamo pundiga ja jäime Leningradis oma rumaluse tõttu lennukilt maha. Peet Soosaar tegi enne võistlust Ulvi Indriksoniga soojendusbasseinis tööd ja võistkonna raha oli tagataskus. Ta hakkas emotsionaalselt seletama, astus üle basseini ääre ja kukkus vette. Mind ajas see hirmsalt naerma. Pärast kuivasid rahatähed pingil ja ta jätkas tööd.“

Ehkki Otto oli alles 21aastane, pidas mõni treener teda vanakeseks. „Osalesin Saksa DVs Dünamo rahvusvahelisel võistlusel,“ pajatab kolmandaks tulnud eestlane. „Mul läks oma vahetuses ühe sakslasega madinaks, aga lõpuga edestasin teda. Ulvi tuli minu juurde ja lausus: väga hea, et sa võitsid, vene treener ütles: „Männa on juba vana, ta ei jaksa enam.““

Mõlgutas olümpiamõtteid

Kuid Otto ise kiikas lootusrikkalt Tokyo mängude poole. „Täitsin eelolümpiaks dokumente. Kahjuks ei läinud mul 1963. aastal kõige paremini. Jäin liidu rahvaste spartakiaadil vahetult enne etteastet haigeks. Teispäeva õhtul oli palavik 39 ja reede hommikul toimus eelujumine. Arst võttis küll palaviku maha, aga ujusin nagu vati sees. Hiljem Suhhumis peetud Dünamo üleliidulistel meistrivõistlustel tundsin, et suudan jälle pingutada, kuid pärast seda hakkas kõik uuesti viltu kiskuma.“

1964. aastal diagnoosisid arstid Ottol väikse südamerikke ning ta pidi pool aastat lemmikalast eemal olema. Sel ajal sooritas treener Arusoo kannapöörde ja läks Eesti NSV spordikomiteesse tööle. „1965. aastal lõpetasin peda. Augustis tundsin, et endine tahe on tagasi ja hakkasin jälle treenima, kuid siis tuli minna Nõukogude armeesse. Kolm kuud ei saanud üldse harjutada.“

Algul Kaliningradis kroonus olnud Otto sattus astma tõttu kolmeks nädalaks sõjaväehaiglasse. „Kui enne jõule oma polku tagasi tulin, ütlesid eesti poisid: „Homme sõidad Riiga.“ Sain nädal aega harjutada, enne kui läksin Leningradi võistlema,“ tõdeb Otto, et tulemused olid nadid.

Sõjaväest naasis ta 1967. aastal. „Mõtlesin, kas jätkan sporditeed või mitte. Soosaar innustas harjutama. Pääsesin uuesti Eesti koondisse, ent loodetud tasemele ma ei jõudnud. Mõistsin, et tuleb lõpetada.“

Pärast tippspordist taandumist hakkas Otto Tallinnas Dünamo ujumiskoolis treenerileiba maitsma. „Ausalt öeldes oli siis keeruline aeg, elukoht kadus ära. Spordikomitee lubas elamispinda, aga korterit ma ei saanud. Eks see oli oma viga ka – ma ei käinud neile õigel ajal peale. Elasin peaaegu ühe aasta tuttavate juures. Mind aitas ka Enn Lepik,“ kiidab ta vana semu.

Kui valmis Türi ujula, pakuti Ottol seal tööd. „Esimene kord ütlesin, et ei tule,“ lausub ta. „Aga Arusoo kutsus mu spordikomiteesse ja kinnitas, et saan aasta jooksul kolmetoalise korteri. Siis otsustasingi minna.“

Türi sündis endine tippujuja abieluranda. „Naine on kunstiõpetaja,“ märgib VTK mitmevõistluses Jõudi üleliidulise meistrina triumfeerinud ja mitu korda Tartu suusamaratonil osalenud Otto. „Tütar läks minu teed ja õppis kehakultuuri, poeg liikus abikaasa jälgedes ja tudeeris kunstiakadeemias.“

Aastatel 1970–1987 oli Otto Türi ujumistreener. Vene aja lõpus puhusid spordimaastikul muutlikud tuuled ja ta pidi sooritama mitu kannapööret. 1987–1989 töötas sitke mees Türi keskkoolis ja 1989–2006 Türi majandusgümnaasiumis kehalise kasvatuse õpetajana.

Õpetas soome keelt

Otto on kogu aeg leidnud põnevaid väljakutseid. 1992. aastal hakkas ta tudeerima soome filoloogiat ja lõpetas kolm aastat hiljem edukad õpingud TPÜs. Tema soome keele huvi tekkis lapsepõlves, kui ta kuulas Philipsi raadiot, mille ema ostis Eestist lahkunud sakslastelt. „Radio oli põhiliselt Soome kanalil. Kuulasin näiteks kuulsaid Soome-Rootsi kergejõustikumaavõistluste ülekandeid.“

Otto õpetas soome keelt nii Säreveres kui ka Türi. „See töö andis mulle väga palju uut,“ rõhutab ta. „Viibisin teises seltskonnas ja olin spordiinimestest lahus, kuid lapsevanemad kutsusid mind ujumisse tagasi. Kaht asja ei saanud korralikult teha.“

Lemmikvaldkonnas on Otto tegutsenud kiiduväärselt – veearmastuse on ta tekitanud koguni 4000 kaasmaalasel. Samas jätkub see töö praegugi.